

Nr 234.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar; given Stockholms slott den 25 april 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härigenom jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

F ö r s l a g
till
L a g
angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 (nr 107)
om häradsallmänningar.

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 13 maj 1932 om häradsallmänningar skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Nuvarande lydelse:)

10 §.

Till häradsallmänning hörande område må avyttras genom försäljning eller annorledes, om avsevärd förmån för delägarna därigenom vinnes *eller eljest synnerliga skäl därtill äro* samt avyttringen ej länder skogsskötseln å allmänningen till men. Rätt att besluta om dylik avyttring tillkommer delägarna, men varder avyttringen ej giltig, med mindre den godkännes av Konungen.

(Föreslagen lydelse:)

10 §.

Till häradsallmänning hörande område må avyttras genom försäljning eller annorledes, om avsevärd förmån för delägarna därigenom vinnes samt avyttringen ej länder skogsskötseln å allmänningen till men *eller om eljest synnerliga skäl föreligga till avyttringen*. Rätt att besluta om dylik avyttring tillkommer delägarna, men varder avyttringen ej giltig, med mindre den godkännes av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 april 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och kommunikationsdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet *fråga om ändring i lagen om häradsallmänningar* samt anför därvid följande.

I anledning av proposition nr 379 har 1946 års riksdag dels beslutat att en storflygplats skall anläggas vid Halmsjön, dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 såsom kapitalinvestering i luftfartsfonden anvisat följande investeringsanslag, nämligen till Mark till landningsfält för flygplan 3 000 000 kronor, till Belysningsanläggningar för luftleder 100 000 kronor, till Radiofyrrar för luftfarten 200 000 kronor samt till Byggnader och förbättring av flygplatser 9 500 000 (r. skr. nr 529).

Enligt de planer som uppgjorts för flygplatsen skulle i densamma ingå bland annat vissa områden tillhöriga Seminghundras och Ärlinghundras häradsallmänningar. Av förstnämnda häradsallmänning, som omfattar cirka 1 100 hektar, avses ett område om ungefär 275 hektar behöva tagas i anspråk och beträffande Ärlinghundras häradsallmänning äro motsvarande siffror omkring 550 och 200 hektar. Enligt särskilda kontrakt har avtal om vissa marköverlåtelse träffats med häradsallmänningarna. Framställning om Kungl. Maj:ts godkännande av köpeavtalen har därför inkommit.

I 10 § lagen den 13 maj 1932 om häradsallmänningar stadgas, att till häradsallmänning hörande område må avyttras genom försäljning eller annorledes endast under förutsättning att en avsevärd förmån för delägarna däri genom vinnes eller eljest synnerliga skäl därtill äro samt avyttringen ej län-der skogs-skötsel- n å allmänningen till men. Rätt att besluta om dylik avyttring tillkommer delägarna, men varder avyttringen ej giltig med mindre den godkännes av Kungl. Maj:t.

Över förenämnda framställningar om godkännande av avyttringen av mark från Seminghundras och Ärlinghundras häradsallmänningar ha yttranden avgivits av skogsstyrelsen den 18 mars 1947 och av justitiekanslers-ämbetet den 17 april 1947. Vid skogsstyrelsens yttrande fanns fogat utlåtande av skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län.

Skogsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

I förevarande fall torde arealminskningen jämte den försämrade arronderingen medföra avsevärt men för skogsskötseln, i all synnerhet om man tar hänsyn till övriga, för allmanningen nu aktuella markavträdelser. Såvitt skogsstyrelsen kan finna medger lagen ej försäljning av denna mark med mindre motsvarande markkompensation äger rum. Huruvida därtill behövlig skogsmark av lämplig storlek och beskaffenhet finnes kan ej bedömas utan ingående undersökningar. Principiellt borde därvid mark från statens domäner komma i fråga i första hand.

I det fall kompensationsmöjligheter ej skulle föreligga för närvarande, men om överlåtelse av denna mark det oaktat anses böra komma till stånd, synes endast expropriationsförfarande återstå. Om expropriation tillgripes, förefaller det vara i enlighet med häradsallmänningslagens anda att framdeles underlätta allmanningarnas inköp av skogsmark för de medel, som erhållas vid expropriationen.

Skogsvårdsstyrelsen har förklarat, att skogen å det för försäljning avsedda området värdesatts på ett sätt, som lämnar de båda häradsallmanningarna en mycket god ersättning för denna.

Justitiekanslersämbetet har yttrat:

Enligt 10 § lagen om häradsallmänningar förutsättes för att Kungl. Maj:t skall kunna godkänna avyttring av område som hör till häradsallmänning, bland annat, att avyttringen ej länder skogsskötseln å allmanningen till men. Justitiekanslersämbetet torde ha att yttra sig beträffande frågan, huruvida denna bestämmelse i förevarande fall skall anses utgöra hinder för Kungl. Maj:t att godkänna försäljningen av de allmänningsområden, varom i ärendet är fråga.

Skogsstyrelsen har förklarat överlåtelseorna medföra avsevärt men för skogsskötseln å allmanningarna. Emellertid föreligga här speciella omständigheter. Områdena i fråga måste nämligen tagas i anspråk för den storflygplats, som riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t hösten 1946 beslutat inrätta. Anordnandet av denna flygplats, som enbart för själva flygfältet kräver investering av omkring 75 miljoner kronor, tillgodoser ett synnerligen betydelsefullt intresse, av vikt för hela riket. Det förefaller fördenskull stå utom all tvekan, att något hinder icke rimligen kan få resas mot områdenas anspråktagande för flygplatsen. I sak måste överlåtelseorna av områdena följaktligen genomföras; fråga är endast, om något formellt hinder häremot möter (som i så fall lärer böra undanröjas).

Stadgandet i 10 § allmänningslagen är helt kategoriskt: föreligger men för skogsskötseln å allmanningen, kan överlåtelsen ej godkännas av Kungl. Maj:t. Såsom nämnts har skogsstyrelsen funnit sådant men föreligga. Emellertid torde kunna göras gällande, att stadgandet i fråga naturligen icke tager sikte på ett fall sådant som det föreliggande och att därför något reellt avsteg icke skedde från stadgandet, om godkännande här lämnades. Det är dock att märka, att lagens bud är så klart, att det knappast torde föreligga möjlighet att tolkningsvis bortse från det hinder för godkännande lagbudet innebär. Även om det är föga tilltalande att vägra godkännande av en avyttring, som i allt fall måste komma till stånd, synes det likväl knappast görligt att gå emot stadgandet. Anledningen till den föreliggande situationen är i verkligheten den, att stadgandet synes för snävt avfattat och rätteligen borde ha sådant innehåll, att Kungl. Maj:t skulle äga godkänna avyttring från allmanning, även i fall av men för skogsskötseln å allmanningen, därest avyttringen skedde för ett ändamål, för vars tillgodoseende expropriation finge ske och som Kungl. Maj:t funne viktigare än menet för skogsskötseln. Så

länge stadgandet har sin nuvarande avfattning, synes det dock icke möjligt för Kungl. Maj:t att lagligen godkänna överlåtelseerna.

Justitiekanslersämbetet anser sig alltså av formella skäl förhindrat att för närvarande tillstyrka ett godkännande av avyttringarna.

Såsom framgår av det anförda förefinnes på grund av stadgandet i 10 § *Departements-
chefen.* häradsallmänningsslagen icke någon möjlighet att genom frivillig överenskommelse på staten överlåta ifrågavarande områden av Seminghundras och Ärlinghundras häradsallmänningar. Med lagstiftningens nuvarande utformning kan överförandet av områdena endast ske med användning av expropriationsinstitutet. Enligt vad jag inhämtat skulle ett sådant förfarande medföra icke oväsentliga kostnader samt föranleda ett avsevärt dröjsmål med arbetenas igångsättande. Såsom justitiekanslern påpekat synes stadgandet i 10 § häradsallmänningsslagen ha kommit att bliva alltför snävt avfattat, då detsamma lägger hinder i vägen för överlåtelser av nu förevarande art, vilka äro av vikt för landet i dess helhet. Under sådana förhållanden anser jag, att en jämkning av stadgandet bör komma till stånd så att överlåtelse i synnerligen betydelsefulla fall kan ske med Kungl. Maj:ts godkännande även om densamma medför men för skogsskötseln å allmänning. I anledning härav har *förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 om häradsallmänningar* upprättats inom jordbruksdepartementet, vilket förslag måtte få såsom *Bilaga*¹ fogas till detta protokoll.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Bengt Damm.

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 april 1947.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 24 april 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 18 april 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för jordbruksdepartementets rättsavdelning, hovrättsassessorn C. H. Nordlander.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och kommunikationsdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, lagrådets den 25 april 1947 avgivna utlåtande över det den 18 april 1947 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar*.

Föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar .

Ur protokollet:

C. W. Rhedin.